

Handläggare: Bosse Dannert
Telefon: 08-508 18 040

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2011-01-20

Förslag till riktlinjer för handläggning av insatser enligt socialtjänstlagen till vuxna med missbruks-/beroendeproblematik

Remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Ulla Thorslund
stadsdelsdirektör

Per-Ove Mattsson
avdelningschef

Sammanfattning

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämndens förslag till nya riktlinjer för handläggning av insatser till vuxna med missbruks- och beroendeproblematik har sänts ut på remiss. De nuvarande riktlinjerna är från 2005. Riktlinjerna har nu omarbetats för att anpassas till förändringar inom området. Nationella riktlinjer har antagits, liksom en policy tillsammans med landstinget. Begreppet "evidens" har också införts i riktlinjerna.

Förvaltningen anser att det är positivt att riktlinjerna ses över. Det är bra att olika förtydliganden görs och att kunskapen ökar om de insatser som ges, så att de verkligen blir till gagn för de sökande. Den traditionella bilden av vägen ut ur missbruk har ersatts av en annan, mer sammansatt bild. Förvaltningen instämmer i riktlinjernas beskrivning att insatserna inte ska ses som isolerade åtgärder, utan som delar i en process. Problem inom flera olika livsområden behöver beaktas.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för vuxna.

Bakgrund

De nuvarande riktlinjerna för handläggning av insatser till vuxna med missbruks- och beroendeproblematik antogs 2002 och reviderades 2005. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden har nu tagit fram ett förslag till omarbetade riktlinjer för att anpassa dem till förändringar inom området. Socialstyrelsen har antagit nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevården, Kommunförbundet Stockholms Län och Stockholms läns landsting har antagit en gemensam policy för att förebygga och behandla missbruk och beroende, Stockholms Tobaks-, Alkohol- och Narkotikapolitiska program (STAN) har omarbetats. Begreppet "evidens", som börjar användas allt mer inom socialtjänstens arbete, tas också med i riktlinjerna. Förslaget har sänts ut på remiss till samtliga stadsdelsnämnder och stadsledningskontoret.

Remissen i sammanfattning

Förslaget till nya riktlinjer ska underlätta handläggningen av ärenden som gäller vuxna med missbruks- och beroendeproblematik. Förslaget bygger till stor del på nuvarande riktlinjer, men har kompletterats, omarbetats och anpassats till förändringar inom missbruksområdet. Inriktningen är allt mer att de metoder som används, bör vara utvärderade och ska tillsammans med klienten, väljas utifrån beprövad erfarenhet ("evidens"). Inom stadens missbrukarvård pågår kompetensutveckling med denna inriktning. Insatserna ska följas upp. En bra möjlighet till det finns genom att använda ASI (Addiction Severity Index), ett kartläggnings- och bedömningsinstrument. För att undersöka förekomsten av riskbruk, missbruk eller beroende finns så kallade screeningsinstrument, Audit och Dudit. Ett mer genomtänkt förhållningssätt vid motiverande samtal, MI (Motivational Interviewing) används allt mer.

Förslaget till nya riktlinjer tar upp vilken lagstiftning som gäller, hur utredning, biståndsbedömning och dokumentation bör göras och vilka olika former av insatser som kan erbjudas. Den sökandes inflytande och delaktighet i utredningen och genomförandet av insatserna betonas. Särskilda avsnitt i riktlinjerna behandlar uppsökande arbete, barnperspektiv, samverkan med andra huvudmän och olika gruppers speciella behov.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förslaget till nya riktlinjer bygger till stor del på de nuvarande riktlinjerna. Uppdraget enligt lagstiftningen är detsamma som tidigare. Förvaltningen anser att det är positivt att riktlinjerna ses över. Det är bra att ett förtydligande görs, att de insatser som ges, verkligen är till gagn för de sökande. De ska väljas tillsammans med den sökande utifrån den kunskap som finns från forskning, från det praktiska

arbetet inom socialtjänsten och från den sökande själv. Insatserna ska följas upp. Förvaltningen anser att insatserna ska ses i ett helhetsperspektiv där den sökandes alla viktiga livsområden behöver beaktas. Det som kan behövas hjälp med, är i stor utsträckning att hantera problem i livet utanför en behandling.

De nya riktlinjerna ger ett bra stöd i handläggningens olika moment. Innan en utredning startas ska en förhandsbedömning göras. Även om en utredning efter förhandsbedömningen inte inleds, ska dokumentation finnas och förvaras på ett säkert sätt i fem år. En utredning får som regel inte göras mot någons vilja. Undantag är enligt Socialstyrelsen dock möjligt när det gäller unga vuxna. En utredning får göras i de fall det kan bli aktuellt att tillämpa lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).

Det är också bra att barnperspektivet betonas i förslaget. Beslut som avser en förälder ska analyseras utifrån vilka följder det kan få för ett hemmavarande barn. Beslut om insats kan innehålla förbehåll. Det är bra att riktlinjerna påpekar att ett beslut kan återkallas när förutsättningarna för det har förändrats.

Förvaltningen anser att förtydligandet kring genomförandeplaner är bra. Tillsammans med den sökande formuleras vad planen ska innehålla och hur den ska genomföras. Förvaltningen anser också att det omfattande avsnittet som tar upp samarbetet med Kriminalvården är ett bra stöd för handläggning i dessa ärenden.

Definitionen av hemlöshet varierar. Det är bra att riktlinjerna redovisar vilken definition staden har valt. Det skulle också vara bra om förutsättningen för att tillämpa tak-över-huvudet-garantin förtydligades. Det förekommer i samband med handläggningen av försörjningsstöd, ansökningar om boende från bostadslösa utan andra sociala problem. Då dessa hänvisar till tak-över-huvudet-garantin behövs en tydligare avgränsning. Lämpligt bör vara att utgå från målgruppen "hemlösa" enligt stadens definition och utifrån innebörden av 4 kap 1§ socialtjänstlagen (SoL), att bistånd ges till den som inte på annat sätt kan tillgodose sitt behov.

Utgångspunkter för val av insatser

Förvaltningen instämmer i riktlinjernas beskrivning att insatserna inte ska ses som isolerade åtgärder, utan som delar i en vårdprocess. Forskning och erfarenheter visar att framgångsrik behandling inte bara beror på valet av beprövade metoder, utan hur de tillämpas och om de utgår från den sökandes eget perspektiv. Det som behövs är att den sökande blir tagen på allvar och kan känna att egna idéer och synsätt respekteras. Att själv få upptäcka vilka alternativ som är möjliga, bidrar till att bli motiverad till förändring. Avgörande är ett bra stöd, att ha en nära och

förtroendefull relation med någon enskild hjälpare. Förvaltningen vill i sammanhanget framhålla att en mer sammansatt bild än den traditionella bilden av vägen ut ur missbruk: problem – behandling – eftervård – bot, har tonat fram på senare år. Forskare, bland andra Jan Blomqvist, har beskrivit det som ett :

- Långvarigt förlopp och aktiv process där olika faktorer är viktiga i olika faser.
- En stor individuell variation men också viktiga gemensamma drag.
- Flera omgivande faktorer är viktiga, såsom bemötande, tillgängliga alternativ, socialt nätverk, social förmåga med mera.
- Att behandling inte är nödvändig, men kan bana väg för förändring genom att initiera, påskynda och befästa.

Övriga synpunkter kring oklarheter

Skrivning på sid 15: "... utredningar får som regel inte göras mot en myndig persons vilja."

Synpunkt: Stryk ordet *myndig*. Idag kan man inte omyndigförklaras.

Skrivning på sid 16: "Att iaktta ett barnperspektiv i en utredning som gäller en vuxen får inte medföra att barnets förhållanden utreds. /.../ ska alltid barn- och familjeenheten vid stadsdelsförvaltningen meddelas så att den kan ta ställning om utredning ska inledas på barnet."

Synpunkt: Det blir motsägelsefullt och kan kanske missförstås. Förvaltningen anser att det bör stå att barn- och familjeenheten har *huvudansvaret* för att utreda barnets förhållanden. (Förutsättningen är att sådan organisation finns, vilket det gör i Stockholm.)

Ändra jargonguttrycket "*på barnet*" till "*av barnets förhållanden*".

Skrivning på sid 23: "Däremot kan boendestödet inte utgöra en isolerad insats, utan ska, utifrån den enskildes individuella behov, kombineras med andra insatser såsom t.ex. psykiatrisk kontakt, missbruksbehandling och/ eller sysselsättning."

Synpunkt: Ansökan om boendestöd för att förhindra vräkning har blivit vanligare. Det är inte alltid som utredningen visat att någon annan insats behövs. Enligt förslaget till riktlinjer skulle då inte detta boendestöd få ges, med risk för vräkning som följd. Ändra "... kan boendestödet inte utgöra en isolerad insats, utan ska ..." till "... *bör* boendestödet inte utgöra en isolerad insats, utan *bör* ...".

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämndens förslag till riktlinjer för handläggning av insatser enligt socialtjänstlagen till vuxna med missbruks-/beroendeproblematik